

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут психології та педагогіки
Кафедра вікової та педагогічної психології
Кафедра практичної психології та психотерапії
Кафедра загальної психології та психодіагностики

**Актуальні питання
психологічної
науки**

**Альманах студентського наукового
товариства**

Випуск 4

Рівне - 2011

Актуальні питання психологічної науки: Альманах студентського наукового товариства. – Випуск 4. – Рівне: РДГУ, 2011. – 184 с.

Головний редактор:

Ямницький В.М. – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ.

Редакційна колегія:

Павелків Р.В. – доктор психологічних наук, професор, академік АВШ, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології, директор Інституту психології та педагогіки РДГУ;

Воробйов А.М. – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Литвиненко С.А. – доктор педагогічних наук, професор кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ;

Безлюдна В.І. - кандидат педагогічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Главінська О.Д. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Корчакова Н.В. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Павелків В.Р. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Рудь Г.В. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ;

Романюк В.Л. – кандидат біологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Созонюк О.С. - кандидат психологічних наук, доцент кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ.

Друкується за рішенням Вченої Ради РДГУ (протокол № __ від __ квітня 2011 р.)

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідальність несуть автори матеріалів.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2011

Зміст

<i>Вступ</i>	
<i>Безлюдна В.І.</i> Діагностика психофізіологічного розвитку новонароджених	
<i>Бабасва Р.</i> Проблеми схильності до суїциду як аутоагресивної поведінки серед підлітків	
<i>Бенедюк О.</i> Психологічні особливості життєвої перспективи осіб з серцево – судинним захворюванням	
<i>Берун П.</i> Дослідження фобій як одного з видів психофізіологічних розладів, та шляхи її корекції.....	
<i>Блажко О.</i> Важливість дослідження імпліцитних теорій інтелекту для майбутніх психологів.....	
<i>Бойко О.</i> Теоретичний аналіз проблеми психологічних особливостей формування образу майбутнього шлюбного партнера у студентської молоді	
<i>Борейчук О.</i> Проблема розвитку емоційної сфери дошкільника	
<i>Вознюк А.</i> Психологічні особливості професійного вигорання працівників правоохоронних органів	
<i>Вознюк І.</i> Вплив емоційних розладів на внутрішню картину хвороби особистості.....	
<i>Воробей О.</i> Мотивація до занять фізичною культурою і спортом як передумова збереження психічного здоров'я особистості.....	
<i>Герасимчук О.</i> Вплив телевізійної продукції на особливості поведінки дошкільників.....	
<i>Гречин М.</i> Теоретичні засади вивчення емоційного вигорання педагога.....	
<i>Демчук Н.</i> Психологічні особливості ціннісних орієнтацій молодших школярів	
<i>Дем'янюк О.Б.</i> Образ світу як психологічний феномен	
<i>Дзюба О.</i> Гендерні особливості прояву агресивної поведінки	
<i>Дорошко Н.</i> Фактори становлення статевої ідентифікації в юнацькому віці	

Жарська Т. Корекція тривожних станів студентів.....

Захарчук М. Розвиток комунікативної компетентності майбутніх педагогів.....

Зінчук С. Професійна самореалізація як чинник становлення особистості жінки.....

Зінчук Т. Вплив сімейних конфліктів особистості на розвиток дитини дошкільного віку.....

Збанацька А., Осьмак Л.П. Аналіз тривожності як чинника невротизації підлітків.....

Кириченко О. Гендерні аспекти конфліктності у системі родинних відносин «батьки-діти».....

Ковалевич М. Теоретичний аналіз проблем готовності студентської молоді до відповідального батьківства.....

Корчакова Н.В. Аналіз перцептивних можливостей дітей у період новонародженості.....

Крюкова Л. Характеристика емоційної сфери молодшого школяра в контексті психічного здоров'я особистості.....

Кузьменко О. Аутизм на ранньому етапі розвитку дитини.....

Левшунова К., Осьмак Л.П. Психологічний аналіз соціально-перцептивних оцінок взаємодії тренера і гравців футбольної команди.....

Лук'яничук Г. Поняття «психічне» здоров'я особистості.....

Луцик Т. Проблема впливу засобів інформації на дітей молодшого шкільного віку.....

Лясковець Т. Проблеми соціальної дезадаптації особистості в підлітковому віці

Марчук В. Методи психокорекції страхів дітей молодшого підліткового віку.....

Мельник Ю. Психологічний аналіз відмінностей міжособистісних відносин юнаків та дівчат у підлітковому віці.....

Мельничук О. Психологічний аналіз феномену подружньої сумісності.....

- Миرونчук А.** Тези доповіді на тему: «дослідження рівня тривожності у творчих особистостей з особливими потребами».....
- Михальчук Д.** Вчення про домінанту та проблеми норми і патології у психології.....
- Мосійчук О.** Особливості профілактики психічних розладів особистості.....
- Мушка І.** Порівняльна характеристика розвитку ціннісної сфери старшокласників і студентів
- Окач В.** Формування гендерної ідентичності в підлітковому віці
- Омельчук Т.** Психологічні особливості проявів тривожності в юнаків призовного віку.....
- Ординська О.** Психологічні особливості рефлексії як компоненту самосвідомості у підлітковому віці .....
- Осинчук О.** Психологічні особливості розуміння молодшими школярами моральних аспектів ситуації .....
- Підцерковний Р.** Аналіз співвідношення когнітивних стилів та рівня інтелекту.....
- Пінаєва М.** Психосоматичні розлади та їх залежність від властивостей темпераменту
- Прит Т.** Соціально-психологічні чинники виникнення міжособистісних конфліктів у ранньому юнацькому віці.....
- Пустовіт М.** Тип сімейних стосунків як чинник девіантної поведінки сучасних підлітків .....
- Ревко Н.** Когнітивно-стильові чинники психічного здоров'я особистості.....
- Росовський О.** Соціально-психологічні особливості студентської групи.....
- Руденко А., Осьмак Л.П.** Стратегії поведінки військовослужбовців у стресових ситуаціях .....
- Сержанюк М.** Гендерні особливості вирішення конфліктів у підлітковому віці
- Смоляк А.** Психологічні особливості розвитку просоціальної поведінки у підлітковому віці .....

Актуальні питання психологічної науки

Степанюк Н. Аналіз впливу релігійної віри на свідомість дітей, що виховуються в умовах часткової деривації.....

Талайчук Т. Аналіз негативного впливу реклами на психіку людини .....

Тендюк М. Особливості сприймання дошкільнятами своїх сиблінгів.....

Тищенко І. Вплив гепатиту в на функціональний стан особистості....

Торчило Л. Розвиток мотиваційного компоненту професійної діяльності.....

Фурда Т. Гендерні відмінності і стереотипи у сприйманні реальності та їх вплив на відносини з протилежною статтю .....

Цюлюпа М. Психічне здоров'я та його значення у професійній діяльності психолога.....

Чичук О. Шляхи оптимізації соціально – психологічного клімату в колективі .....

Шпинюк В. Психологічні особливості агресивної поведінки підлітків та їх корекція в процесі навчальної діяльності.....

Штреймікіс Є. Становлення особистості майбутнього вчителя як суб'єкта життєтворчості .....

стосується безпосередньо образу самої дитини, створеного особистістю ще до її появи. Саме на цьому рівні відбувається постійне зіставлення (усвідомлене або неусвідомлене) ідеального образу дитини з об'єктивною реальністю. Результат такого зіставлення виражається в поки що уявленому батьківському ставленні.

Поведінковий аспект уявлень про відповідальне батьківство виявляється у настановах молодой людини щодо стилю виховання та стилю спілкування з майбутньою дитиною, які, обумовлені виховними перевагами, поглядами на батьківську роль, перевагами певної системи покарань і заохочень, гнучкістю в спілкуванні, поглядами на ініціативність дитини.

Почуття відповідальності стосовно майбутньої чи вже народженої дитини в обох шлюбних партнерів далеко не завжди синхронне. Можна констатувати, що чоловіки і жінки в поняття відповідальності вкладають різний зміст. Для чоловіка відповідальність відносно дитини, сім'ї - це передусім матеріальне забезпечення, тобто створення матеріальних благ, фізичного комфорту сім'ї. Для жінки відповідальність полягає в створенні сприятливої атмосфери в домі, душевного комфорту. Зазвичай, почуття відповідальності раніше з'являється в жінки, позаяк вона значно більше часу проводить з дитиною, ніж чоловік.

Зазначимо, що більшість дослідників виокремлює потребу в комплексному підході до проблеми формування в молоді готовності до сімейного життя. Однак увага приділяється здебільшого питанням створення й функціонування сім'ї, сімейного виховання й навчання. А теоретичні питання сформованості уявлень про відповідальне батьківство й умови вдосконалення формування готовності студентів ВНЗ до створення сім'ї та батьківства не знайшли належного наукового осмислення так само, як і питання розробки методичних рекомендацій щодо підготовки студентів ВНЗ до шлюбу.

УДК 159.937.24

АНАЛІЗ ПЕРЦЕПТИВНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ДІТЕЙ У ПЕРІОД НОВОНАРОДЖЕНОСТІ

Корчакова Н.В., кандидат психологічних наук, доцент

Важливим напрямком аналізу психо-фізіологічного розвитку дитини на початковому етапі онтогенезу є вивчення її сенсорних можливостей [1]. З цією метою у психологічних дослідженнях здійснюють аналіз трьох найбільш інформативних типів реакцій дитини: фізіологічні реакції, зорові фіксації та особливості смоктання. При вивченні сприймання немовлят увагу зосереджують на двох

Актуальні питання психологічної науки

питаннях: аналізі сенсорних здібностей малюка при народженні та вивченні його перцептивних переваг [2, 3]. Для психології надзвичайно цікавим питанням є те, наскільки дитина чітко бачить і розрізняє предмети, який у неї поріг чутливості, чи має сприймання дитини константність.

Проблема вимірювання реакцій при вивченні сприймання досить складна, оскільки даний процес є внутрішньопсихічним феноменом, який не завжди має чіткі поведінкові прояви. Дослідження сприймання новонароджених спрямовані на оцінку реакцій, які піддаються точному фіксуванню в умовах експерименту. На даний час найбільш відпрацьованими є чотири методи вивчення сприймання малят: *метод переваг; метод габітуації-дегабітуації; метод зумовлення; метод візуального образу* [3].

Перші два методи дозволяють здійснювати вивчення психічних реакцій дитини починаючи з перших днів життя. Третій і четвертий методи використовуються для роботи з дітьми 2-4 місяців.

Методи зорових переваг у психологічних дослідженнях, започаткований Робертом Францем. Він дозволяє робити первинні висновки про зорові розпізнавання та переваги. Дитину поміщають у кабінку для перегляду об'єктів, демонстрування яких не дозволяє одночасну фіксацію. Для того, щоб спрямувати свій погляд на один чи другий предмет дитині необхідно злегка повернути голову. Поворот голови - це рух, який доступний для новонародженої дитини. Крім повороту голови дитині необхідно було зафіксувати свій погляд на певному об'єкті. Залежна перемінна – це час, протягом якого дитина дивиться на один із стимулів. Фіксацію погляду дитини вимірює експериментатор. При проведенні дослідження за методом Франца стимули переважно пред'являються декілька раз. Один стимул з'являється однаково кількість раз з правої і лівої сторони. Питання полягає у тому, чи буде немовля дивитися на один стимул довше ніж на інший. Якщо дитина дійсно дивиться довше на один із стимулів, говорять, що вона демонструє перевагу, а отже розрізняє об'єкти. Закономірно, що перевага може виникати лише за умови, якщо дитина помічає різницю стимулів, інакше, немає сенсу дивитися на один з них довше, ніж на інший [12].

Метод переваг використовується з великою кількістю зорових стимулів. Наприклад, його використовують для визначення того, чи бачить немовля різницю між фігурою, заповненою орнаментом і однотонною фігурою, між кольоровою фігурою і рівноцінним чорно-білим об'єктом, між плоским і об'ємним зображенням одного і того ж об'єкту, між новим і знайомим предметом, між обличчям матері і

обличчям чужої людини. Таким чином, даний метод дозволяє не лише отримати інформацію про здатність до розрізнення, але й відповісти на питання про перцептивні переваги. Цінність методу полягає у мінімальних вимогах до реакцій немовляти і можливості широкого використання. У той же час можна відзначити, що цей метод має і певні недоліки. Іноді буває складно встановити, що саме розрізняє дитина. Якщо дитина демонструє перевагу, це свідчить, що вона бачить відмінності між предметами, але точно невідомо, за якими ознаками об'єкти сприймаються як різні. Один із способів вирішення цього питання є підбір об'єктів, які б відрізнялися лише за однією ознакою [12]. Інший спосіб - реєструвати не лише вибір дитини, але і те на яку частину об'єкту зосереджений погляд. Сучасна інфрачервона фотографія дає можливість отримувати точну інформацію про переміщення і фіксацію погляду і, таким чином, встановити підстави для розрізнення. Реєстрація руху очей сама по собі є цінним інструментарієм для вивчення зорового розвитку в ранньому віці, незалежно від її значення для оцінки переваг.

Головним недоліком методу є неможливість інтерпретації негативних результатів, оскільки відсутність переваг може зумовлюватися багатьма причинами. У найпростішому випадку спостерігається систематичне викривлення реакції, тобто дитина переважно дивиться в одну сторону. Багато малят демонструють позиційні переваги, переважно обираючи праву сторону. Оскільки один і той же об'єкт з'являється то справа, то зліва, результатом стійкої позиційної переваги буде однаковий час фіксації погляду на обох об'єктах, а отже, і очевидна відсутність переваг.

У більш складних випадках дитина не демонструє систематичного викривлення в реакціях, а рівномірно розподіляє свою увагу між двома об'єктами. Це може зумовлюватися нездатністю дитини побачити різницю між об'єктами. Закономірно, що перевага може виявлятися лише за умови розрізнення. Але цей негативний висновок не можна зробити, оскільки дитина може бачити відмінність, але залишаючись до них байдужою, не виявляти вибіркового ставлення.

Цікавою технологією аналізу психічного розвитку новонародженого є метод **габітуації-дегабітуації**. Він має більш широкий діапазон використання, оскільки може використовуватися для вивчення сприймання будь-якої модальності. Переважно у якості залежної змінної в дослідженнях немовлят виступає частота серцевих скорочень. Їх зниження вважається однією з ознак орієнтовної реакції, а слабка зміна або ж відсутність змін – розцінюється як ознака

Актуальні питання психологічної науки

габітуації. При вимірюванні інтенсивності смоктання дитина смокче соску із спеціальним датчиком. Припинення смоктання розцінюється як свідчення орієнтувальних реакцій, а безперервне смоктання - як вияв габітуації.

При вивченні довготривалості зорової фіксації головним є час концентрації погляду на стимулі. Першопочаткове зосередження сприймається як орієнтовна реакція, а зменшення часу фіксації як габітуація. На даний час метод габітуації при вивченні новонароджених використовується значно частіше, ніж метод переваг. Справа в тому, що метод переваг взагалі не може використовуватися для вивчення слухового сприймання. Досить складно, давши два звукові сигнали одночасно, зрозуміти, якому з них дитина надала перевагу. Почергове введення звукового сигналу дозволяє відповісти на питання про особливості реагування дітей. Тому на даний час метод габітуації є найпопулярнішим при вивченні слухового сприймання немовлят. Цей метод використовується і при вивченні ольфакторного сприймання, тобто здатності новонароджених розрізняти запахи. Використовується він також при вивченні зорових розрізень.

Отже, на даний час психологія володіє різностороннім діагностичним інструментарієм, який дозволяє вивчати особливості та закономірності становлення психічних функцій у період новонародженості.

Список використаних джерел

1. Батуев А.С. Возникновение психики в дородовой период: краткий обзор современных исследований // Психол. журнал, 2000. – Т.21 – №6 – С. 51-56.
2. Дубровинская Н.В., Фарбер Д.А., Безруких М.М. Психофизиология ребенка: Психофизиологические основы детской валеологии. - Владос.-2000.-144 с
3. Миллер Скотт Психология развития: Методы исследования. - Спб: Питер.- 2002.-325с.

УДК 159.9

ХАРАКТЕРИСТИКА ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА В КОНТЕКСТІ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ОСОБИСТОСТІ

Крюкова Людмила, здобувач, Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди

Керівник: Скориніна-Погребна О.В., кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології ХНПУ ім. Г. С. Сковороди